

เจตนาธรรมณ์ เพื่อแก้ไขปัญหาการได้รับคะแนนเสียงเห็นชอบให้เป็นนายกรัฐมนตรีไม่ถึงกึ่งหนึ่ง และสภาผู้แทนราษฎรไม่สามารถให้ความเห็นชอบแล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีการเรียกประชุมรัฐสภาครั้งแรก

หมายเหตุ

หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๑๗๔ รัฐมนตรีต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์

(๓) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

(๔) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๒ (๑) (๒) (๓) (๔) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๑) (๑๒)

(๑๓) หรือ (๑๔)

(๕) ไม่เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีก่อนได้รับแต่งตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๖) ไม่เป็นสมาชิกวุฒิสภา หรือเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงมาแล้วยังไม่เกินสองปีนับถึงวันที่ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี

เจตนาธรรมณ์ เพื่อกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของการดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรี ให้แตกต่างจากผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และคณะกรรมการองค์การอิสระ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยเพิ่มข้อห้ามมิให้บุคคลที่เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกโดยพ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรี

๒) กำหนดให้รัฐมนตรีไม่เป็นสมาชิกวุฒิสภา หรือเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงมาแล้วยังไม่เกินสองปีนับถึงวันที่ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี โดยสอดคล้องกับหลักการตามมาตรา ๑๑๕

มาตรา ๑๗๕ ก่อนเข้ารับหน้าที่ รัฐมนตรีต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า ข้าพระพุทธเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

เจตนารมณ์ เพื่อเป็นการให้คำมั่นสัญญาว่า รัฐมนตรีจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน และต้องรักษาไว้ซึ่งรัฐธรรมนูญ รวมทั้งต้องไม่กระทำการที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญด้วย

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๒ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๑๗๖ คณะรัฐมนตรีที่จะเข้ารับบริหารราชการแผ่นดินต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาและชี้แจงการดำเนินการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามมาตรา ๗๕ โดยไม่มีการลงมติความไว้วางใจ ทั้งนี้ ภายในสิบห้าวันนับแต่วันเข้ารับหน้าที่ และเมื่อเข้ารับหน้าที่แล้วต้องจัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อกำหนดแนวทางการปฏิบัติราชการแต่ละปีตามมาตรา ๗๖

ก่อนแถลงนโยบายต่อรัฐสภาตามวรรคหนึ่ง หากมีกรณีที่สำคัญและจำเป็นเร่งด่วน ซึ่งหากปล่อยให้เห็นช้าไปจะกระทบต่อประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน คณะรัฐมนตรีที่เข้ารับหน้าที่จะดำเนินการไปพลางก่อนเพียงเท่าที่จำเป็นก็ได้

เจตนารมณ์ เพื่อให้แนวนโยบายที่พรรคการเมืองได้เสนอต่อประชาชนในระหว่างรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง และแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐได้มีการนำไปปฏิบัติในนโยบายของรัฐบาลให้เกิดผลขึ้นอย่างแท้จริง โดยให้แถลงต่อสมาชิกรัฐสภาในฐานะผู้แทนปวงชน พร้อมทั้งจัดทำแผนบริหารราชการแผ่นดิน อีกทั้งเป็นการกำหนดการเริ่มต้นความรับผิดชอบของรัฐบาลต่อรัฐสภา

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่เพิ่มให้มีการจัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อกำหนดแนวทางการปฏิบัติราชการแต่ละปี
- ๒) หลักการแถลงนโยบายโดยไม่มีการลงมติบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๑ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๑๗๗ รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิเข้าประชุมและแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมสภา และในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภามีมติให้เข้าประชุมในเรื่องใด รัฐมนตรีต้องเข้าร่วมประชุม และให้นำเอกสารที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ถ้ารัฐมนตรีผู้ใดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในขณะเดียวกันด้วย ห้ามมิให้รัฐมนตรีผู้นั้นออกเสียงลงคะแนนในเรื่องที่เกี่ยวกับการดำรงตำแหน่ง การปฏิบัติหน้าที่หรือการมีส่วนได้เสียในเรื่องนั้น

เจตนารมณ์ เพื่อยืนยันหลักความรับผิดชอบของรัฐมนตรีต่อรัฐสภา และกำหนดหลักการสำคัญซึ่งเป็นจริยธรรมอย่างหนึ่งของนักการเมือง ที่จะไม่ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบและผู้ถูกตรวจสอบในขณะเดียวกัน

หมายเหตุ

หลักการให้รัฐมนตรีต้องเข้าร่วมประชุมและแถลงข้อเท็จจริงในที่ประชุมสภามีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก โดยหลักการในเรื่องที่จะไม่ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบและผู้ถูกตรวจสอบในขณะเดียวกันมีบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๑๗๘ ในการบริหารราชการแผ่นดิน รัฐมนตรีต้องดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และนโยบายที่ได้แถลงไว้ตามมาตรา ๑๗๖ และต้องรับผิดชอบต่อสภาผู้แทนราษฎรในหน้าที่ของตน รวมทั้งต้องรับผิดชอบร่วมกันต่อรัฐสภาในนโยบายทั่วไปของคณะรัฐมนตรี

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักความรับผิดชอบร่วมกันของคณะรัฐมนตรีและหลักความรับผิดชอบของรัฐมนตรีต่อรัฐสภา

หมายเหตุ

หลักความรับผิดชอบร่วมกันของคณะรัฐมนตรีและหลักความรับผิดชอบของรัฐมนตรีต่อรัฐสภา บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๕ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๑๗๙ ในกรณีที่มีปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินที่ คณะรัฐมนตรีเห็นสมควรจะฟังความคิดเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา นายกรัฐมนตรีจะแจ้งไปยังประธานรัฐสภาขอให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ รัฐสภาจะลงมติในปัญหาที่อภิปรายมิได้

เจตนารมณ์ เพื่อให้ได้มาซึ่งความเห็นที่หลากหลายของสมาชิกรัฐสภา ในเรื่องที่สำคัญอันจะเป็นประโยชน์ในการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรี

หมายเหตุ

หลักการคณะรัฐมนตรีขอเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่ลงมติ บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๒ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๑๘๐ รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๘๒

(๒) อายุสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร

(๓) คณะรัฐมนตรีลาออก

ในกรณีที่ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๘๒ (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) หรือ (๘) ให้ดำเนินการตามมาตรา ๑๗๒ และมาตรา ๑๗๓ โดยอนุโลม

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดกรณีที่ทำให้รัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ

นายกรัฐมนตรีถือเป็นรัฐมนตรีคนหนึ่ง คณะรัฐมนตรี และในขณะเดียวกันก็เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร ดังนั้นเมื่อนายกรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่ง คณะรัฐมนตรีทั้งคณะจึงต้องพ้นจากตำแหน่งด้วย

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยแก้ไข โดยแยกส่วนที่กล่าวถึงอำนาจหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีซึ่งพ้นจากตำแหน่งแต่ต้องปฏิบัติหน้าที่ต่อไป จนกว่าคณะรัฐมนตรีชุดใหม่จะเข้ารับหน้าที่ไปเป็นมาตรา ๑๘๑

๒) หลักการเรื่องรัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งเนื่องจากการถูกอภิปรายไม่ไว้วางใจนั้น บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๑๘๑ คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่ง ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ แต่ในกรณีพ้นจากตำแหน่งตาม มาตรา ๑๘๐ (๒) คณะรัฐมนตรีและรัฐมนตรีจะปฏิบัติหน้าที่ได้เท่าที่จำเป็น ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด ดังต่อไปนี้

(๑) ไม่กระทำการอันเป็นการใช้อำนาจแต่งตั้งหรือย้ายข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ หรือพนักงานของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือกิจการที่รัฐถือหุ้นเป็นส่วนใหญ่หรือให้บุคคลดังกล่าวพ้นจากการปฏิบัติหน้าที่หรือพ้นจากตำแหน่ง หรือให้ผู้อื่นมาปฏิบัติหน้าที่แทน เว้นแต่จะได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อน

(๒) ไม่กระทำการอันมีผลเป็นการอนุมัติให้ใช้จ่ายงบประมาณสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น เว้นแต่จะได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อน

(๓) ไม่กระทำการอันมีผลเป็นการอนุมัติงานหรือโครงการ หรือมีผลเป็นการสร้างความผูกพันต่อคณะรัฐมนตรีชุดต่อไป

(๔) ไม่ใช้ทรัพยากรของรัฐหรือบุคลากรของรัฐเพื่อกระทำการใดซึ่งจะมีผลต่อการเลือกตั้ง และไม่กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนข้อห้ามตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

เจตนารมณ์ เพื่อให้คณะรัฐมนตรีปฏิบัติหน้าที่อย่างต่อเนื่องเท่าที่จำเป็น มิให้มีกรณีตำแหน่งว่างวันเป็นเวลานานเนื่องจากจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศ

หลักการนี้เป็นการแก้ปัญหาที่เคยเกิดขึ้นจากการที่รัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีใช้ระยะเวลาในช่วงรักษาการ ก่อให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบโดยไม่เป็นธรรมกับผู้สมัครหรือพรรคการเมืองเพื่อประโยชน์แก่ตนเองหรือพรรคการเมืองที่ตนสังกัด

หมายเหตุ

๑) หลักการให้คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งอยู่รักษาการจนกว่าจะมีคณะรัฐมนตรีใหม่ บัญญัติไว้ใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

๒) หลักคณะรัฐมนตรีรักษาการในช่วงเลือกตั้ง ปฏิบัติหน้าที่ได้เท่าที่จำเป็น ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ บัญญัติขึ้นในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นครั้งแรก

มาตรา ๑๘๒ ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้อคดีนั้นจะยังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษ เว้นแต่ในกรณีที่คดียังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท

(๔) สภาผู้แทนราษฎรมิมติไม่ไว้วางใจตามมาตรา ๑๕๘ หรือมาตรา ๑๕๙

(๕) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๗๔

(๖) มีพระบรมราชโองการให้พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีตามมาตรา ๑๘๓

(๗) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๖๗ มาตรา ๒๖๘ หรือมาตรา ๒๖๙

(๘) วุฒิสภามีมติตามมาตรา ๒๗๔ ให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง

นอกจากเหตุที่ทำให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามวรรคหนึ่งแล้วความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเมื่อครบกำหนดเวลาตามมาตรา ๑๗๑ วรรคสี่ด้วย

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๙๑ และมาตรา ๙๒ มาใช้บังคับกับการสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรีตาม (๒) (๓) (๕) หรือ (๗) หรือวรรคสอง โดยให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ด้วย

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดเหตุแห่งความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว

หลักการให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีอำนาจตรวจสอบคุณสมบัติของรัฐมนตรี ในกรณีที่มีเหตุทำให้ตำแหน่งรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เพื่อให้มีองค์กรในการดำเนินการตรวจสอบให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยแก้ไขความใน (๓) เป็นเพื่อกำหนดให้รัฐมนตรีที่ศาลพิพากษาให้ได้รับโทษจำคุกแม้จะไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษ ก็จะต้องพ้นจากตำแหน่ง และเพิ่มหลักการในวรรคสามให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสามารถส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาได้

๒) หลักการกำหนดเหตุแห่งความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๑๘๓ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการให้รัฐมนตรีพ้นจากความเป็นรัฐมนตรีตามที่นายกรัฐมนตรีถวายคำแนะนำ

เจตนารมณ์ เพื่อให้เป็นไปตามหลักการเกี่ยวกับพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขของฝ่ายบริหาร ในการแต่งตั้งรัฐมนตรีตามที่นายกรัฐมนตรีถวายคำแนะนำ

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ใน รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๐๒ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๑๘๔ ในกรณีเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะพระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

การตราพระราชกำหนดตามวรรคหนึ่ง ให้กระทำได้เฉพาะเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่าเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้

ในการประชุมรัฐสภาคราวต่อไป ให้คณะรัฐมนตรีเสนอพระราชกำหนดนั้นต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาโดยไม่ชักช้า ถ้าอยู่นอกสมัยประชุมและการรอการเปิดสมัยประชุมสามัญจะเป็นการชักช้า คณะรัฐมนตรีต้องดำเนินการให้มีการเรียกประชุมรัฐสภาสามัญวิสามัญเพื่อพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดโดยเร็ว ถ้าสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติหรือสภาผู้แทนราษฎรอนุมัติแต่วุฒิสภาไม่อนุมัติและสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรให้พระราชกำหนดนั้นตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น

หากพระราชกำหนดตามวรรคหนึ่งมีผลเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกบทบัญญัติแห่งกฎหมายใด และพระราชกำหนดนั้นต้องตกไปตามวรรคสาม ให้บทบัญญัติแห่ง

กฎหมายที่มีอยู่ก่อนการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิก มีผลใช้บังคับต่อไปนับแต่วันที่มีการไม่อนุมัติพระราชกำหนดนั้นมีผล

ถ้าสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาอนุมัติพระราชกำหนดนั้น หรือถ้าวุฒิสภาไม่อนุมัติและสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิก

ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ให้พระราชกำหนดนั้นมีผลใช้บังคับเป็นพระราชบัญญัติต่อไป

การอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนด ให้นายกรัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในกรณีไม่อนุมัติ ให้มีผลตั้งแต่วันที่ถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การพิจารณาพระราชกำหนดของสภาผู้แทนราษฎรและของวุฒิสภาในกรณียืนยันการอนุมัติพระราชกำหนด จะต้องกระทำในโอกาสแรกที่มีการประชุมสภานั้น ๆ

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักการใช้อำนาจตรากฎหมายของฝ่ายบริหารในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๑๘๕ ก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาจะได้อนุมัติพระราชกำหนดใด ตามมาตรา ๑๘๐ วรคสาม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าพระราชกำหนดนั้นไม่เป็นไปตามมาตรา ๑๘๔ วรคหนึ่งหรือวรคสอง และให้ประธานแห่งสภานั้นส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับความเห็นเพื่อวินิจฉัย เมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ส่งความเห็นนั้นมา

เมื่อประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภาได้รับความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้รอการพิจารณาพระราชกำหนดนั้นไว้ก่อนจนกว่าจะได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าพระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา ๑๘๔ วรคหนึ่งหรือวรคสอง ให้พระราชกำหนดนั้นไม่มีผลบังคับมาแต่ต้น

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญว่าพระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา ๑๘๔ วรคหนึ่งหรือวรคสอง ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมด

เจตนาารมณ์ เพื่อกำหนดมาตรการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชกำหนด โดยให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเสนอต่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยแก้ไข เหตุที่จะเสนอต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชกำหนดที่ตราขึ้น โดยให้สามารถเสนอศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาว่าเหตุแห่งการตราพระราชกำหนดนั้นเป็นกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็นรีบด่วนหรือไม่เพื่อเป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจของคณะรัฐมนตรีให้เป็นไปตามหลักนิติธรรมยิ่งขึ้น

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) เป็นครั้งแรก

มาตรา ๑๘๖ ในระหว่างสมัยประชุม ถ้ามีความจำเป็นต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากรหรือเงินตราซึ่งจะต้องได้รับการพิจารณาโดยด่วนและลับเพื่อรักษาประโยชน์ของแผ่นดินพระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้ พระราชกำหนดที่ได้ตราขึ้นตามวรรคหนึ่ง จะต้องนำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร ภายในสามวันนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา และให้นำบทบัญญัติ มาตรา ๑๘๘ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

เจตนาารมณ์ เพื่อกำหนดเงื่อนไขการตราพระราชกำหนดเกี่ยวกับภาษีอากรหรือเงินตรา ซึ่งต้องกระทำโดยด่วนและลับ ในระหว่างสมัยประชุม

หมายเหตุ

๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๔ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๑๘๗ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการตราพระราชกฤษฎีกา โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย

เจตนารมณ์ เพื่อให้เป็นไปตามหลักการเกี่ยวกับพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ ผู้ทรงเป็นประมุขของฝ่ายบริหาร ในการตราพระราชกฤษฎีกาซึ่งเป็นกฎหมายของฝ่ายบริหาร

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติขึ้นในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก
- ๓) คำว่า “กฎ” ในมาตรา ๒๙ วรรคสาม มีความหมายรวมถึงพระราชกฤษฎีกาที่ออกโดยคำแนะนำของฝ่ายบริหารด้วย

มาตรา ๑๘๘ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการประกาศใช้และเลิกใช้ กฎอัยการศึกตามลักษณะและวิธีการตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก
ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องประกาศใช้กฎอัยการศึกเฉพาะแห่งเป็นการรีบด่วน
เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารย่อมกระทำได้ตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก

เจตนารมณ์ เพื่อให้เป็นไปตามหลักการเกี่ยวกับพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ ผู้ทรงเป็นประมุขของฝ่ายบริหาร ในการประกาศใช้และเลิกใช้กฎอัยการศึก

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติขึ้นในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๑ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๑๘๙ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการประกาศสงครามเมื่อได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

มติให้ความเห็นชอบของรัฐสภาต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

ในระหว่างที่อายุสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ ให้วุฒิสภาทำหน้าที่รัฐสภาในการให้ความเห็นชอบตามวรรคหนึ่ง และการลงมติดังกล่าวต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

เจตนารมณ์ เพื่อให้เป็นไปตามหลักการเกี่ยวกับพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขของฝ่ายบริหาร ในการประกาศสงครามและกำหนดหลักเกณฑ์ในการประกาศสงคราม

หมายเหตุ

๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติขึ้นในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๙ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๑๙๐ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการทำหนังสือสัญญาสันติภาพสัญญาสงบศึก และสัญญาอื่น กับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศ

หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศหรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา หรือมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง หรือมีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุนหรืองบประมาณของประเทศ อย่างมีนัยสำคัญ

ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ในการนี้รัฐสภาจะต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องดังกล่าว

ก่อนการดำเนินการเพื่อทำหนังสือสัญญากับนานาประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศตามวรรคสอง คณะรัฐมนตรีต้องให้ข้อมูลและจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และต้องชี้แจงต่อรัฐสภาเกี่ยวกับหนังสือสัญญานั้น ในการนี้ ให้คณะรัฐมนตรีเสนอกรอบการเจรจาต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบด้วย

เมื่อลงนามในหนังสือสัญญาตามวรรคสองแล้ว ก่อนที่จะแสดงเจตนาให้มีผลผูกพัน คณะรัฐมนตรีต้องให้ประชาชนสามารถเข้าถึงรายละเอียดของหนังสือสัญญานั้น และในกรณีที่การปฏิบัติตามหนังสือสัญญาดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนหรือผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมคณะรัฐมนตรีต้องดำเนินการแก้ไขหรือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบนั้นอย่างรวดเร็ว เหมาะสม และเป็นธรรม

ให้มีกฎหมายว่าด้วยการกำหนดขั้นตอนและวิธีการจัดทำหนังสือสัญญาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง หรือมีผลผูกพันด้านการค้าหรือการลงทุน อย่างมีนัยสำคัญ รวมทั้งการแก้ไขหรือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติตามหนังสือสัญญาดังกล่าวโดยคำนึงถึงความเป็นธรรมระหว่างผู้ที่ได้ประโยชน์กับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติตามหนังสือสัญญานั้นและประชาชนทั่วไป

ในกรณีที่มีปัญหาตามวรรคสอง ให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะวินิจฉัยชี้ขาดโดยให้นำบทบัญญัติตามมาตรา ๑๕๔ (๑) มาใช้บังคับกับการเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยอนุโลม

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การทำหนังสือสัญญา

๑) การทำสนธิสัญญาหรือสัญญาอื่น ระหว่างนานาประเทศ หรือกับองค์การระหว่างประเทศ เป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในฐานะทรงเป็นประมุขแห่งรัฐ

๒) สนธิสัญญาหรือหนังสือสัญญาที่คณะรัฐมนตรีต้องขอรับความเห็นชอบจากรัฐสภาในกรอบการเจรจา และต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อนและภายหลังการเจรจา หรือลงนามในหนังสือสัญญา มีทั้งสิ้น ๕ ประเภท คือ

ก) มีบทเปลี่ยนแปลงอำนาจอธิปไตยของรัฐ

ข) มีบทเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่ อาณาเขต ซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย หรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญา หรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ

ค) มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ หรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง

ง) มีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ

จ) ออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา

๓) มีกฎหมายกำหนดขั้นตอนและวิธีการจัดทำหนังสือสัญญาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง หรือมีผลผูกพันด้านการค้าหรือการลงทุนอย่างมีนัยสำคัญ

๔) ให้มีการเยียวยาประชาชน หรือผู้ประกอบการขนาดกลางหรือขนาดย่อม ผู้ได้รับผลกระทบจากหนังสือสัญญา

๕) กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดในกรณีเกิดปัญหาเกี่ยวกับการทำหนังสือสัญญา

หมายเหตุ

๑) การจัดทำสนธิสัญญาหรือหนังสือสัญญาที่ผ่านมาคณะรัฐมนตรีไม่เคยนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อให้ทรงใช้พระราชอำนาจตามรัฐธรรมนูญ

๒) หนังสือสัญญาที่มีผลเปลี่ยนแปลงอำนาจอธิปไตยต้องมีการตรากฎหมายเพื่อให้เป็นไปตามหนังสือสัญญาทุกครั้ง

๓) กฎหมายกำหนดกรอบการเจรจาที่มีผลผูกพันด้านการค้าและการลงทุน หรือมีผลกระทบต่อประชาชนอย่างกว้างขวาง ต้องตรากฎหมายให้เสร็จสิ้นภายใน ๑ ปีนับแต่วันที่แถลงนโยบายต่อรัฐสภา

๔) แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยกำหนดให้มีขั้นตอนและวิธีการจัดทำสนธิสัญญา หรือหนังสือสัญญา

๕) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๙ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๑๔๑ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ

เจตนารมณ์ เพื่อให้เป็นไปตามหลักการเกี่ยวกับพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขของฝ่ายบริหาร ในการพระราชทานอภัยโทษ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติขึ้นในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๑๔๒ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการถอดถอนฐานันดรศักดิ์และเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์

เจตนาธรรม เพื่อให้เป็นไปตามหลักการเกี่ยวกับพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ ผู้ทรงเป็นประมุขของฝ่ายบริหาร ในการถอดถอนฐานันดรศักดิ์และเรียกคืน เครื่องราชอิสริยาภรณ์

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติขึ้นในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๖๒ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๑๕๓ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งข้าราชการฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือน ตำแหน่งปลัดกระทรวง อธิบดี และเทียบเท่า และทรงให้พ้นจากตำแหน่ง เว้นแต่กรณีที่พ้น จากตำแหน่งเพราะความตาย

เจตนาธรรม เพื่อให้เป็นไปตามหลักการเกี่ยวกับพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ ผู้ทรงเป็นประมุขของฝ่ายบริหาร ในการ แต่งตั้งข้าราชการฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือน ตำแหน่งปลัดกระทรวง อธิบดี และเทียบเท่า และทรงให้พ้นจากตำแหน่ง เว้นแต่กรณีที่พ้น จากตำแหน่งเพราะความตาย

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติขึ้นในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๖๒ เป็นครั้งแรก

๓) การพ้นจากตำแหน่งเพราะความตาย เนื่องจากในโบราณราชประเพณีข้าราชการที่ได้รับ พระราชทานสัญญาบัตรแต่งตั้งต้องทำหนังสือขออนุญาตลาตายเพื่อให้พ้นจากตำแหน่ง เพราะ พระองค์ไม่ทรงทราบว่าข้าราชการของพระองค์ยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ ด้วยการสื่อสารในสมัยก่อน เป็นไปโดยยากลำบาก ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จึงให้ยกเลิกการ ขอลาตายเพื่อให้พ้นจากตำแหน่งเป็นครั้งแรก

มาตรา ๑๕๔ ข้าราชการและพนักงานของรัฐซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำและมีใช้ข้าราชการการเมือง จะเป็นข้าราชการการเมืองหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอื่น มิได้

เจตนาธรรมเนียม กำหนดหลักการในการแยกข้าราชการการเมืองออกจากข้าราชการประจำ

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติขึ้นในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๑๔๕ บทกฎหมาย พระราชหัตถเลขา และพระบรมราชโองการอันเกี่ยวกับราชการแผ่นดิน ต้องมีรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้

บทกฎหมายที่ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้วหรือถือเสมือนหนึ่งว่าได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาโดยพลัน

เจตนาธรรมเนียม กำหนดหลักการของการรับสนองพระบรมราชโองการในกิจการต่าง ๆ การที่ต้องมีผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ เนื่องจากการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ประมุขของรัฐไม่ต้องรับผิดชอบในการราชการแผ่นดิน

เหตุผลที่มีการลงนามรับสนองพระบรมราชโองการได้ ๒ ประการสำคัญ คือ

- ๑) เพื่อเป็นการรับรองพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ว่าเป็นพระปรมาภิไธยอันแท้จริง
- ๒) เพื่อให้พระมหากษัตริย์ไม่ต้องทรงรับผิดชอบในการบริหารราชการแผ่นดิน

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติขึ้นใน พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๑๔๖ เงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นขององคมนตรี ประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานและรองประธานวุฒิสภา ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา ให้กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

บำเหน็จบำนาญหรือประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นขององคมนตรี ซึ่งพ้นจากตำแหน่ง ให้กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

เจตนาารมณั เพื่อกำหนดเงินประจำตำแหน่ง บำเหน็จ บำนาญ และประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นขององคมนตรี ประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานและรองประธานวุฒิสภา ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่ได้ตัดเรื่อง บำเหน็จ บำนาญ และประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นของประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานและรองประธานวุฒิสภา นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา

๒) หลักการดังกล่าวบัญญัติขึ้นในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗ เป็นครั้งแรก

หมวด ๑๐

ศาล

ส่วนที่ ๑

บททั่วไป

มาตรา ๑๔๗ การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาลซึ่งต้องดำเนินการให้เป็นไปโดยยุติธรรม ตามรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมาย และในพระปรมาภิไธย พระมหากษัตริย์

ผู้พิพากษาและตุลาการมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปโดยถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย

การโยกย้ายผู้พิพากษาและตุลาการโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้พิพากษาและตุลาการนั้น จะกระทำมิได้ เว้นแต่เป็นการโยกย้ายตามวาระตามที่กฎหมายบัญญัติ เป็นการเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้น เป็นกรณีที่อยู่ในระหว่างถูกดำเนินการทางวินัยหรือตกเป็นจำเลยในคดีอาญา เป็นกรณีที่กระทบกระเทือนต่อความยุติธรรมในการพิจารณาพิพากษาคดี หรือมีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอื่นอันไม่อาจก้าวล่วงได้ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ผู้พิพากษาและตุลาการจะเป็นข้าราชการการเมืองหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมิได้

เจตนารมณ์ เพื่อให้เป็นไปตามหลักการแบ่งแยกอำนาจ และประกันความเป็นอิสระของผู้พิพากษาและตุลาการในการพิจารณาอรรถคดี

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่ปรับปรุงถ้อยคำให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๑๔๘ บรรดาศาลทั้งหลายจะตั้งขึ้นได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ การตั้งศาลขึ้นใหม่เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่งหรือคดีที่มีข้อหาฐานใดฐานหนึ่งโดยเฉพาะแทนศาลที่มีอยู่ตามกฎหมายสำหรับพิจารณาพิพากษาคดีนั้น จะกระทำมิได้ การบัญญัติกฎหมายให้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลหรือวิธีพิจารณาเพื่อใช้แก่คดีใดคดีหนึ่งโดยเฉพาะ จะกระทำมิได้

เจตนารมณ์ เพื่อประกันความมั่นคงในสิทธิเสรีภาพของประชาชน การจัดตั้งศาลจึงต้องกระทำโดยพระราชบัญญัติเท่านั้น

ดังนั้น การจัดตั้งศาลเพื่อพิจารณาคดีใดคดีหนึ่งหรือข้อหาใดข้อหาหนึ่งเป็นการเฉพาะ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงแก้ไขวิธีพิจารณาคดีใดคดีหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจงก็กระทำไม่ได้เช่นกัน

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๑๔๙ ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลทหาร หรือศาลอื่น ให้พิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดโดยคณะกรรมการคณะหนึ่งซึ่งประกอบด้วยประธานศาลฎีกาเป็นประธาน ประธานศาลปกครองสูงสุด ประธานศาลอื่น และผู้ทรงคุณวุฒิอื่นอีกไม่เกินสี่คนตามที่กฎหมายบัญญัติ เป็นกรรมการ หลักเกณฑ์การเสนอปัญหาตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

เจตนารมณ์ เพื่อชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล

เนื่องจากรัฐธรรมนูญกำหนดให้ศาลมีอิสระจากกัน ดังนั้นปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาลย่อมเกิดขึ้น เพราะฉะนั้นในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล จึงกำหนดให้มีคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดขึ้น ทั้งนี้ไม่รวมถึงปัญหาในเรื่องเขตอำนาจระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับศาลอื่น

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗ เป็นครั้งแรก แต่เป็นอำนาจของคณะกรรมการตุลาการรัฐธรรมนูญ ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงผู้มีอำนาจวินิจฉัยเป็นรูปแบบคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล

มาตรา ๒๐๐ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งผู้พิพากษาและตุลาการ และทรงให้พ้นจากตำแหน่ง เว้นแต่กรณีที่พ้นจากตำแหน่งเพราะความตาย

การแต่งตั้งและการให้ผู้พิพากษาและตุลาการในศาลอื่นนอกจากศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหาร พ้นจากตำแหน่ง ตลอดจนอำนาจพิพากษาคดี และวิธีพิจารณาของศาลดังกล่าว ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลนั้น

เจตนารมณ์ การแต่งตั้งและการให้พ้นจากตำแหน่งของผู้พิพากษาและตุลาการต้องได้รับโปรดเกล้าฯ เว้นแต่พ้นจากตำแหน่งเพราะความตาย

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๒๐๑ ก่อนเข้ารับหน้าที่ ผู้พิพากษาและตุลาการต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า ข้าพระพุทธเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่ในพระปรมาภิไธยด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โดยปราศจากอคติทั้งปวง เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ประชาชน และความสงบสุขแห่งราชอาณาจักร ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและกฎหมายทุกประการ”

เจตนารมณ์ เพื่อเป็นการแสดงความจงรักภักดีต่อหน้าพระพักตร์ของพระมหากษัตริย์

การถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ก่อนเข้ารับหน้าที่ของผู้พิพากษาและตุลาการเป็นการกระทำเพื่อแสดงความจงรักภักดี แสดงปณิธานที่จะปฏิบัติหน้าที่ในพระปรมาภิไธยด้วย

ความซื่อสัตย์สุจริต โดยปราศจากอคติ และแสดงความยึดมั่นที่จะปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๗ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๒๐๒ เงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง และประโยชน์ตอบแทนอื่นของผู้พิพากษาและตุลาการ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ทั้งนี้ จะนำระบบบัญชีเงินเดือนหรือเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการพลเรือนมาใช้บังคับมิได้

ให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับกับกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ด้วยโดยอนุโลม

เจตนาธรรมณ์ เพื่อให้เป็นหลักประกันความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดี
ของศาล

เพื่อป้องกันการถูกแทรกแซงและประกันความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของศาล จึงต้อง
มีพระราชบัญญัติกำหนดระบบบัญชีเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง แยกต่างหากจากข้าราชการ

หมายเหตุ

หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐
เป็นครั้งแรก

มาตรา ๒๐๓ บุคคลจะดำรงตำแหน่งกรรมการในคณะกรรมการตุลาการศาล
ยุติธรรม กรรมการในคณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง หรือกรรมการในคณะกรรมการ
ตุลาการของศาลอื่นตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น ในเวลาเดียวกันมิได้ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็
นกรรมการโดยตำแหน่งหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

เจตนาธรรมณ์ เพื่อให้เกิดความเป็นอิสระจากกันระหว่างศาลอย่างแท้จริงและ ป้องกัน
ไม่ให้เกิดการขัดกันในพื้นที่

เนื่องจากรัฐธรรมนูญกำหนดให้ศาลยุติธรรมและศาลปกครองแยกกันเป็นอิสระ ดังนั้น ผู้ที่
เป็นคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมจะเป็นคณะกรรมการตุลาการในศาลปกครองใน
ขณะเดียวกันไม่ได้

หมายเหตุ

หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐
เป็นครั้งแรก

ส่วนที่ ๒

ศาลรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๐๔ ศาลรัฐธรรมนูญประกอบด้วยประธานศาลรัฐธรรมนูญคนหนึ่งและตุลา
การศาลรัฐธรรมนูญอื่นอีกแปดคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของ
วุฒิสภาจากบุคคลดังต่อไปนี้

(๑) ผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาโดยวิธีลงคะแนนลับ จำนวนสามคน

(๒) ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดโดยวิธีลงคะแนนลับ จำนวนสองคน

(๓) ผู้ทรงคุณวุฒิสภานิติศาสตร์ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านนิติศาสตร์อย่างแท้จริงและได้รับเลือกตามมาตรา ๒๐๖ จำนวนสองคน

(๔) ผู้ทรงคุณวุฒิสภารัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ หรือสังคมศาสตร์อื่น ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหารราชการแผ่นดินอย่างแท้จริงและได้รับเลือกตามมาตรา ๒๐๖ จำนวนสองคน

ในกรณีที่ไม่มีผู้พิพากษาในศาลฎีกาหรือตุลาการในศาลปกครองสูงสุดได้รับเลือกตาม (๑) หรือ (๒) ให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาหรือที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดแล้วแต่กรณี เลือกบุคคลอื่นซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๕ และมีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านนิติศาสตร์ที่เหมาะสมจะปฏิบัติหน้าที่เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตาม (๑) หรือ (๒) แล้วแต่กรณี

ให้ผู้ได้รับเลือกตามวรรคหนึ่ง ประชุมและเลือกกันเองให้คนหนึ่งเป็นประธานศาลรัฐธรรมนูญ แล้วแจ้งผลให้ประธานวุฒิสภาทราบ

ให้ประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

เจตนารมณ์ กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญปฏิบัติหน้าที่วินิจฉัยและบังคับให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ภายใต้บทบัญญัติที่รัฐธรรมนูญรับรองและให้อำนาจไว้เท่านั้น โดยประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจำนวน ๙ คน

ในมาตรานี้ได้กำหนดจำนวนและสัดส่วนขององค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญไว้ทั้งสิ้นจำนวน ๙ คน เพื่อให้สอดคล้องกับขอบเขตอำนาจหน้าที่และการสรรหาให้ได้บุคคลที่มีความรู้และมีความเชี่ยวชาญในระดับสูงได้อย่างแท้จริงเพื่อทำหน้าที่ได้ตรงตามความรับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับในส่วนของผู้ทรงคุณวุฒินั้นได้กำหนดไว้ชัดเจนว่าต้องมีความเชี่ยวชาญอย่างแท้จริงและผู้ทรงคุณวุฒิในกรณี (๔) นั้นสามารถสรรหาได้จากสาขารัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ หรือสังคมศาสตร์อื่นๆ ซึ่งหมายความว่าถ้าเป็นศาสตราจารย์ทางด้านสังคมศาสตร์แล้ว เช่น เศรษฐศาสตร์

แต่ถ้ามีความเชี่ยวชาญอย่างแท้จริงทางด้านการบริหารราชการแผ่นดินด้วยแล้วก็สามารถได้รับเลือกเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เพียงแต่ลดจำนวนและสัดส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญลงจากเดิม ๑๕ คนเหลือ ๙ คน และเพิ่มคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิต่างๆ ว่าต้องมีความเชี่ยวชาญอย่างแท้จริง

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก ก่อนหน้านั้นเป็นรูปแบบคณะกรรมการตุลาการรัฐธรรมนูญมิใช่เป็นรูปแบบศาล

มาตรา ๒๐๕ ผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๐๔ (๓) และ (๔) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบห้าปีบริบูรณ์

(๓) เคยเป็นรัฐมนตรี ตุลาการพระธรรมนูญในศาลทหารสูงสุด กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ หรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอธิการบดีสูงสุด อธิบดีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางบริหารในหน่วยราชการที่มีอำนาจบริหารเทียบเท่าอธิบดี หรือดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าศาสตราจารย์ หรือเคยเป็นทนายความที่ประกอบวิชาชีพอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องไม่น้อยกว่าสามสิบปีนับถึงวันที่ได้รับการเสนอชื่อ

(๔) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๐ หรือมาตรา ๑๐๒ (๑) (๒) (๔) (๕) (๖) (๗) (๑๓) หรือ (๑๔)

(๕) ไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น

(๖) ไม่เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นของพรรคการเมือง ในระยะสามปีก่อนดำรงตำแหน่ง

(๗) ไม่เป็นกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

เจตนาารมณ์ เพื่อกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ทรงคุณวุฒิในการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

เพื่อเป็นหลักประกันในการสรรหาให้ได้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่มีคุณสมบัติระดับสูงโดยมีความเชี่ยวชาญอย่างแท้จริง อีกทั้งเพื่อมิให้เกิดการขัดกันในด้านหน้าที่รวมถึงผลประโยชน์ส่วนตัว และยังเป็นกรประกันมิให้คณะกรรมการสรรหาใช้อำนาจแสวงหาประโยชน์ที่จะสรรหาบุคคลใดซึ่งอาจจะกว้างเกินไปและเสี่ยงต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการสรรหาโดยมิชอบ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่เพิ่มคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิใน (๓) เพื่อเปิดโอกาสให้สรรหาบุคคลที่เหมาะสมเพิ่มขึ้น และแก้ไขคำว่า "อธิบดีหรือเทียบเท่า" ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยใช้คำว่า "อธิบดีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางบริหารในส่วนราชการที่มีอำนาจบริหารเทียบเท่าอธิบดี" แทน

ในการสรรหาตุลาการผู้ทรงคุณวุฒิมีข้อต้องคำนึงถึง ดังนี้

ผู้ทรงคุณวุฒิในมาตรา ๒๐๕ (๓) นั้น แม้จะกำหนดให้ผู้ที่เคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีมีคุณสมบัติที่จะได้รับการสรรหาได้นั้นไม่อาจทำให้ขาดความเป็นกลางในการวินิจฉัยหรือพิจารณาคดีได้ เพราะรัฐมนตรีบางท่านมีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง อีกทั้งในต่างประเทศก็ได้กำหนดไว้เช่นเดียวกัน ดังนั้นจึงกำหนดกรณีนี้ไว้เพื่อให้มีสิทธิได้รับการเลือกสรรอีกชั้นหนึ่ง

นอกจากนี้คำว่า "อธิบดีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางบริหารในหน่วยราชการที่มีอำนาจบริหารเทียบเท่าอธิบดี" นั้นมีองค์ประกอบที่เป็นเงื่อนไขอยู่ ๒ ข้อ เพื่อให้ได้มาซึ่งบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านนิติศาสตร์ หรือรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์หรือสังคมศาสตร์อื่นที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหารราชการแผ่นดินอย่างแท้จริงตามมาตรา ๒๐๔ ซึ่งเมื่อพิจารณาประกอบกับมาตรานี้แล้ว จึงมีเจตนาที่จะให้ได้มาซึ่งบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญในการบริหารราชการแผ่นดินในลักษณะเดียวกับอธิบดี คือ

(๑) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางบริหารในส่วนราชการ ซึ่งแบ่งได้สองกรณีคือ

ก.) เป็นกรณีที่ระบุชื่อตำแหน่งชัดเจนว่าเป็นอธิบดี กรณีนี้จะปรากฏชัดเจนในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน เช่น อธิบดีกรมต่างๆ เป็นต้น

ข.) เป็นกรณีที่เรียกชื่ออย่างอื่น เช่น ปลัดกระทรวง รองปลัดกระทรวง ผู้ว่าราชการจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ รองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ผู้บัญชาการกองทัพของเหล่าทหารต่างๆ เสนาธิการของเหล่าทหารต่างๆ เลขาธิการขององค์กรตามรัฐธรรมนูญต่างๆ เช่น เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ เลขาธิการป.ป.ช. รองเลขาธิการขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ และอื่นๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโครงสร้างขององค์กรนั้นๆ ซึ่งมีอยู่มากมาย ไม่อาจระบุได้ชัดเจนทุกตำแหน่งในที่นี้ แต่ที่สำคัญคือ ไม่อาจนำระบบซีหรือไม่อาจนำยศ

ต่าง ๆ เช่น พลตำรวจโท พลโท พลตำรวจตรี หรือพลตรี มาอ้างได้ว่าตนมีตำแหน่งในทางบริหาร แม้ตนจะมีชื่อที่เท่ากันหรือมากกว่าผู้ดำรงตำแหน่งในทางบริหาร หรือมียศที่เท่ากันหรือสูงกว่าก็ตาม เช่น เห็นว่าอธิบดีมีระดับซี ๑๐ ดังนั้นเมื่อตนก็มีระดับซี ๑๐ หรือมากกว่านั้นก็ตามแต่ไม่ได้มีตำแหน่งในทางบริหาร เช่นนี้จะมาอ้างไม่ได้ หรือเห็นว่าตนมียศพลโท หรือพลตรี มีระดับเทียบเท่า ซี ๑๐ แล้วเช่นนั้นตนก็มีสิทธิเช่นกัน จึงอ้างไม่ได้ และ

(๒) ต้องพิจารณาว่าบุคคลนั้นใช้อำนาจบริหารเทียบเท่าอธิบดีได้หรือไม่ โดยอำนาจบริหารนั้นจะพิจารณาจากอำนาจบังคับบัญชาว่าสามารถบังคับบัญชาบุคคลในระดับใดได้บ้าง สามารถอนุมัติหรือรับมอบอำนาจจากอธิบดี หรือปลัดกระทรวงไปอนุมัติในลักษณะเดียวกับการใช้อำนาจของอธิบดีได้หรือไม่ ซึ่งจะพิจารณาเปรียบเทียบกับอำนาจบริหารของอธิบดีตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดินเป็นหลัก แต่ไม่ใช่พิจารณาว่าบุคคลนั้นเป็นผู้บริหารสูงสุดในหน่วยงานนั้นหรือไม่ แต่พิจารณาจากอำนาจในการบริหารจริง ๆ ถ้าไม่เช่นนั้นแล้วจะทำให้ตัวเล็กลงน้อยลงไป เพราะตำแหน่งรองในทางบริหารต่าง ๆ จะไม่มีสิทธิและขาดคุณสมบัติไปทันที ซึ่งจริง ๆ แล้วตำแหน่งรองบางตำแหน่งก็อาจมีอำนาจเทียบเท่าหรือมากกว่าอธิบดีด้วยซ้ำไป และตำแหน่งรองบางตำแหน่งก็ไม่มีอำนาจบริหารเทียบเท่าอธิบดีเช่นกัน ซึ่งต้องพิจารณาจากอำนาจบริหารเท่านั้น

เมื่อพิจารณาจากตำแหน่งที่ยกตัวอย่างตามข้อ ๑) แล้วนั้น จะเห็นได้ว่า กรณี ก.) อธิบดีกรมต่าง ๆ ย่อมไม่มีปัญหาเพราะมีครบทั้งตำแหน่งและมีทั้งอำนาจตามที่รัฐธรรมนูญประสงค์ แต่กรณี ข.) นั้นจะมีปัญหาในข้อนี้หลายกรณี เช่น ปลัดกระทรวง กรณีนี้ไม่มีปัญหาเพราะตนมีอำนาจตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดินอยู่แล้วชัดเจน แต่กรณีรองปลัดกระทรวงจะมีปัญหาว่ามีอำนาจเทียบเท่าหรือไม่ ซึ่งเห็นว่าการรองปลัดกระทรวงมีอำนาจบังคับบัญชากรมต่าง ๆ อยู่แล้ว เพราะกรมมีอยู่หลายกรมในกระทรวงหนึ่ง ๆ ซึ่งปลัดกระทรวงมีอำนาจที่จะมอบอำนาจแก่รองปลัดกระทรวงได้ รองปลัดกระทรวงจึงมีอำนาจบริหารเทียบเท่าอธิบดี ซึ่งจะสังเกตได้ว่ามีอำนาจยิ่งกว่าอธิบดีด้วยอีกซ้ำไป

กรณีเลขาธิการองค์การตามรัฐธรรมนูญต่าง ๆ นั้นเข้าใจทั้งสองข้ออยู่แล้วเพียงแต่ว่าในกรณีรองเลขาธิการองค์การตามรัฐธรรมนูญต่าง ๆ นั้นต้องพิจารณา เนื่องจากบางองค์การมีลักษณะเป็นเพียงกรมกรมเดียวเท่านั้น แม้จะมอบอำนาจอย่างไรแต่ก็อยู่ภายในกรมเดียวกันเท่านั้น จึงเห็นว่ามีหมายถึงเฉพาะตำแหน่งเลขาธิการเท่านั้นที่มีอำนาจบริหารเทียบเท่าอธิบดี ไม่รวมถึงรองเลขาธิการด้วย ซึ่งจะแตกต่างจากกรณีรองปลัดกระทรวงเพราะกระทรวงมีหลายกรม ปลัดกระทรวงอาจมอบอำนาจให้รองปลัดกระทรวงดูแลรับผิดชอบกรมใดก็ได้ จึงแตกต่างกัน

กรณีผู้ว่าราชการจังหวัดนั้นเห็นว่าผู้ว่าราชการจังหวัดถือว่าเป็นหัวหน้าส่วนราชการของจังหวัดซึ่งเป็นข้าราชการส่วนภูมิภาค อีกทั้งจังหวัดนั้นเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน ในแง่การ

บริหารก็มีอำนาจการบริหารราชการทั่วไป การบริหารงานบุคคล รวมทั้งการบริหารงบประมาณ ซึ่งกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ได้นำไปรวมไว้ที่จังหวัด โดยมีอำนาจบังคับบัญชาข้าราชการตั้งแต่ระดับ ๗ และเมื่อได้รับการมอบหมาย มอบอำนาจเข้าไปจากส่วนราชการก็สามารถบริหารได้ เช่นเดียวกับอธิบดี จึงเห็นได้ว่าผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นตำแหน่งที่มีอำนาจทางบริหารเทียบเท่าอธิบดีด้วย

ส่วนคำว่า“เคยเป็นนายความ”นั้นหมายความว่าเคยเป็นนายความมาแล้วในอดีตแต่ปัจจุบันไม่ได้เป็นนายความก็ได้ รวมทั้งปัจจุบันก็อาจจะเป็นนายความอยู่ด้วยก็ได้ แต่ต้องต่อเนื่องไม่น้อยกว่าสามสิบปีนับถึงวันที่ได้รับการเสนอชื่อ

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๒๐๖ การสรรหาและการเลือกตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๐๔ (๓) และ (๔) ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ให้มีคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญคณะหนึ่ง ประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา ประธานศาลปกครองสูงสุด ประธานสภาผู้แทนราษฎร ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร และประธานองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญซึ่งเลือกกันเองให้เหลือหนึ่งคน เป็นกรรมการ ทำหน้าที่สรรหาและคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๐๔ (๓) และ (๔) ให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มิเหตุทำให้ต้องมีการเลือกบุคคลให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว แล้วให้เสนอรายชื่อผู้ได้รับเลือกพร้อมความยินยอมของผู้นั้นต่อประธานวุฒิสภามติในการคัดเลือกดังกล่าวต้องลงคะแนนโดยเปิดเผยและต้องมีคะแนนไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ในกรณีที่ไม่มีกรรมการในตำแหน่งใด หรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ถ้ากรรมการที่เหลืออยู่นั้นมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง ให้คณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญประกอบด้วยกรรมการที่เหลืออยู่ ทั้งนี้ ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๑๑๓ วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(๒) ให้ประธานวุฒิสภาเรียกประชุมวุฒิสภาเพื่อมีมติให้ความเห็นชอบบุคคลผู้ได้รับการคัดเลือกตาม (๑) ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับรายชื่อ การลงมติให้ใช้วิธีลงคะแนนลับ ในกรณีที่วุฒิสภาให้ความเห็นชอบ ให้ประธานวุฒิสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป ในกรณีที่วุฒิสภาไม่เห็นชอบในรายชื่อใด ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ให้ส่งรายชื่อนั้นกลับไปยังคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพร้อม

ด้วยเหตุผลเพื่อให้ดำเนินการสรรหาใหม่ หากคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญไม่เห็นด้วยกับวุฒิสภาและมีมติยืนยันตามมติเดิมด้วยคะแนนเอกฉันท์ให้ส่งรายชื่อขึ้นให้ประธานวุฒิสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป แต่ถ้ามติที่ยืนยันตามมติเดิมไม่เป็นเอกฉันท์ ให้เริ่มกระบวนการสรรหาใหม่ ซึ่งต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีเหตุให้ต้องดำเนินการดังกล่าว

ในกรณีที่ไม้อาจสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิตาม (๑) ได้ภายในเวลาที่กำหนด ไม่ว่าจะด้วยเหตุใด ๆ ให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาแต่งตั้งผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาจำนวนสามคน และให้ที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองสูงสุดจำนวนสองคน เป็นกรรมการสรรหาเพื่อดำเนินการตาม (๑) แทน

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญผู้ทรงคุณวุฒิ

หมายเหตุ

เปลี่ยนแปลงองค์ประกอบและกระบวนการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และหลักการตามมาตรานี้จะนำไปใช้ในการสรรหาคณะกรรมการอื่น ๆ ด้วย เพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

มาตรา ๒๐๗ ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญต้อง

(๑) ไม่เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

(๒) ไม่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือไม่เป็นกรรมการหรือที่ปรึกษาของรัฐวิสาหกิจหรือของหน่วยงานของรัฐ

(๓) ไม่ดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด

(๔) ไม่ประกอบวิชาชีพอิสระอื่นใด

ในกรณีที่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาหรือที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดเลือกบุคคล หรือวุฒิสภาให้ความเห็นชอบบุคคลตาม (๑) (๒) (๓) หรือ (๔) โดยได้รับความยินยอมของบุคคลนั้น ผู้ได้รับเลือกจะเริ่มปฏิบัติหน้าที่ได้ต่อเมื่อตนได้ลาออกจากการเป็นบุคคลตาม (๑) (๒) หรือ (๓) หรือแสดงหลักฐานให้เป็นที่เชื่อได้ว่าตนได้เลิกประกอบวิชาชีพ

อิสระดังกล่าวแล้ว ซึ่งต้องกระทำภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับเลือกหรือได้รับความเห็นชอบ แต่ถ้าผู้หนึ่งมิได้ลาออกหรือเลิกประกอบวิชาชีพอิสระภายในเวลาที่กำหนด ให้ถือว่าผู้หนึ่งมิได้เคยรับเลือกหรือได้รับความเห็นชอบให้เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๐๔ และมาตรา ๒๐๖ แล้วแต่กรณี มาใช้บังคับ

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะดำรงตำแหน่งประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

หมายเหตุ

หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๒๐๘ ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีวาระการดำรงตำแหน่งเก้าปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ให้ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่จะเข้ารับหน้าที่

ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นเจ้าพนักงานในการยุติธรรมตามกฎหมาย

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ในวาระการดำรงตำแหน่งนี้ถือเป็นข้อสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงสภาพและความเป็นอิสระของตุลาการในศาลรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ หากให้มีวาระการดำรงตำแหน่งที่สั้นเกินไป เช่น ๔-๖ ปี ก็จะทำให้ระยะเวลาในการทำงานสั้นเกินไปไม่อาจลุล่วงได้กับทั้งเกิดความพะวงกับท่านตุลาการในศาลนี้ถึงการที่จะอยู่ในตำแหน่งต่อไปถ้าให้ดำรงตำแหน่งได้หลายวาระ ซึ่งก็อาจมีการใช้เส้นสายหรืออิทธิพลใดๆ เพื่อให้ตนได้รับการสรรหาเข้ามาทำหน้าที่อีก ดังนั้นเพื่อก่อให้เกิดหลักประกันในความเป็นอิสระ และผลดีในการทำงานจึงบัญญัติให้มีวาระการดำรงตำแหน่งได้ ๙ ปี และเป็นแล้วจะกลับมาเป็นอีกไม่ได้ เช่นนี้ก็จะทำให้อิสระในการทำงานเกิดขึ้นแก่ท่านตุลาการเพราะมิต้องกังวลในเรื่องสถานะของตนเอง เพราะถึงอย่างไรเสียก็มีเวลาอยู่ทำงานได้นานและไม่มีโอกาสที่จะได้รับการแต่งตั้งกลับเข้ามาอีก จึงเชื่อได้ว่าตุลาการจะทำงานอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ

พรรคสองนั้นบัญญัติไว้เพื่อมิให้เกิดช่องว่างในการปฏิบัติงาน ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายได้ และพรรคท้ายบัญญัติเพื่อให้เกิดความชัดเจน ซึ่งส่งผลให้กฎหมายต่างๆ ที่กำหนดอำนาจหน้าที่ หรือความรับผิดชอบต่างๆ ของเจ้าพนักงานในการยุติธรรมต้องนำเข้ามาพิจารณาด้วยเมื่อครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติ เช่น กรณีความผิดบางประเภทตามประมวลกฎหมายอาญา ทำให้ตุลาการได้รับความคุ้มครองเป็นพิเศษเพิ่มขึ้นจากบุคคลธรรมดา หากกระทำต่อเจ้าพนักงานก็จะมีโทษสูงขึ้นไปกว่าที่กระทำต่อบุคคลธรรมดา ในทางกลับกันการมีสถานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาทำให้ตุลาการจะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวังด้วย เพราะถ้าหากไปกระทำความผิดก็อาจต้องรับโทษหนักขึ้น หรืออาจต้องรับผิดชอบในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ เป็นต้น

หมายเหตุ

หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๒๐๔ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) มีอายุครบเจ็ดสิบปีบริบูรณ์

(๓) ลาออก

(๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๕

(๕) กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๒๐๗

(๖) วุฒิสภามีมติตามมาตรา ๒๗๔ ให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง

(๗) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้คดีนั้นจะยังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษ เว้นแต่เป็นกรณีที่เกิดคดียังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท

เมื่อมีกรณีตามวรรคหนึ่ง ให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่เหลืออยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ภายใต้บังคับมาตรา ๒๐๖

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการพ้นจากตำแหน่งของประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

อนึ่ง ตาม (๗) ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้นเพื่อแก้ปัญหาอันเกิดจากการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๖/๒๕๔๒ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยว่าการพ้นจากสมาชิกภาพโดยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก ต้องมีการจำคุกจริง แต่หากมิได้ถูกจำคุกจริง

เพราะศาลสั่งให้รื้อการลงโทษไว้ ถือว่ายังไม่พ้นจากสมาชิกภาพ ดังนั้น ในกรณีพ้นจากตำแหน่ง ตามมาตรา ๒๐๙ (๗) นั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดให้ชัดเจนว่าเมื่อศาลได้มีคำพิพากษาให้จำคุก แล้ว แม้ว่าจะยังไม่ได้จำคุกจริง หรือคดีนั้นยังไม่ถึงที่สุด หรือมีการรื้อการลงโทษก็ตามก็ถือว่าพ้น จากตำแหน่งทันที เว้นแต่เป็นกรณีความผิดอันกระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท ซึ่งจะสอดคล้องกับมาตรา ๑๑๙ ด้วย

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่แก้ไข(๗) เพื่อกำหนดคุณสมบัติที่เหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่ยิ่งขึ้น
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๒๑๐ ในกรณีที่ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่งตามวาระพร้อมกันทั้งหมด ให้เริ่มดำเนินการตามมาตรา ๒๐๔ และมาตรา ๒๐๖ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

ในกรณีที่ประธานศาลรัฐธรรมนูญหรือตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่ง นอกจากกรณีตามวรรคหนึ่ง ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ให้ดำเนินการตามมาตรา ๒๐๔ ให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

(๒) ในกรณีที่เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ให้ดำเนินการตามมาตรา ๒๐๔ ให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

(๓) ในกรณีที่เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๐๔ (๓) หรือ (๔) ให้ดำเนินการตามมาตรา ๒๐๖ ให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

ในกรณีที่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่งไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนนอก สมัยประชุมของรัฐสภา ให้ดำเนินการตามมาตรา ๒๐๖ ภายในสามสิบวันนับแต่วันเปิดสมัยประชุมของรัฐสภา

ในกรณีที่ประธานศาลรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่ง ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๐๔ วรรคสาม มาใช้บังคับ

เจตนารมณ์ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่แก้ไขให้สอดคล้องกับกระบวนการสรรหา

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๒๑๑ ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งพร้อมด้วยเหตุผลว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๖ และยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย ในระหว่างนั้นให้ศาลดำเนินการพิจารณาต่อไปได้ แต่ให้รอการพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว จนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าคำโต้แย้งของคู่ความตามวรรคหนึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้โดยคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดวิธีการส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดว่ากฎหมายที่จะต้องบังคับจะขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่ปรับปรุงถ้อยคำให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เนื่องจากปัญหาในรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่ผ่านมานั้นคู่ความมักใช้ช่องทางตามมาตรา ๖ เพื่อประวิงคดีเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคดีของตน เนื่องจากเมื่อศาลส่งคดีให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว ศาลจะต้องรอการพิจารณาคดีนั้นไว้ จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัยประการใดประการหนึ่ง ดังนั้นเพื่อมิให้เกิดปัญหาดังกล่าวจึงแก้ไขให้ศาลดำเนินการพิจารณาต่อไปได้ในระหว่างรอคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ แต่จะมีคำพิพากษาก่อนมิได้

๒) หลักการตรวจสอบกฎหมายมิให้ขัดรัฐธรรมนูญนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๘ เป็นครั้งแรก แต่ไม่ใช่ศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้วินิจฉัย

มาตรา ๒๑๒ บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้

การใช้สิทธิตามวรรคหนึ่งต้องเป็นกรณีที่ไม้อาจใช้สิทธิโดยวิธีการอื่นได้แล้ว ทั้งนี้ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

เจตนารมณ์ เพื่อให้ประชาชนมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง

กำหนดให้สิทธิแก่ประชาชนผู้ถูกระทบสิทธิเป็นผู้เสนอได้เองในกรณีที่ประชาชนเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ การเสนอคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยประชาชนได้โดยตรงนี้ เป็นมิติใหม่ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้คุ้มครองไว้ โดยผู้ถูกระทบสิทธิหรือเสรีภาพสามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ แต่การเสนอคดีในลักษณะนี้ย่อมต้องมีข้อจำกัด เพื่อป้องกันไม่ให้มีคดีความขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญมากเกินไป โดยกำหนดให้การเสนอคดีจะทำได้ก็เฉพาะในกรณีที่ไม้อาจใช้วิธีการอื่นตามที่กฎหมายกำหนดไว้แล้วเท่านั้น กล่าวคือ เมื่อบุคคลดังกล่าวใช้สิทธิทางศาลตามมาตรา ๒๑๑ แล้วศาลไม่ส่ง ทางผู้ตรวจการแผ่นดินแล้วผู้ตรวจการแผ่นดินไม่ส่ง และทางคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติแล้วไม่ส่ง เช่นนี้จึงจะมีสิทธิตามมาตรา ๒๑๒ นี้

หมายเหตุ

หลักการให้ประชาชนสามารถเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรงในกรณีที่มีกฎหมายละเมิดสิทธิและเสรีภาพของตน และประชาชนเห็นว่าเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นครั้งแรก

มาตรา ๒๑๓ ในการปฏิบัติหน้าที่ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบหมาย

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคดีโดยวิธีไต่สวนในการ
แสวงหาพยานหลักฐานเองได้

โดยกฎเกณฑ์รายละเอียดต่างๆ จะกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย
วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงหลักการพื้นฐานที่ว่า "หลักการค้นหาความจริง
โดยการไต่สวน" ด้วย กล่าวคือ ศาลรัฐธรรมนูญมีภาระหน้าที่ในอันที่จะทำให้ความจริงในเรื่องที่
พิพาทกันนั้นปรากฏกระจ่างชัด ดังนั้น ในการค้นหาความจริงนั้นศาลรัฐธรรมนูญไม่ต้องผูกพันกับ
พยานหลักฐานที่คู่ความในคดีได้แสดงต่อศาลเท่านั้น แต่อาจค้นหาพยานหลักฐานต่างๆ เพิ่มเติมได้
ด้วยตนเอง ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าศาลรัฐธรรมนูญไม่จำเป็นต้องสนใจพยานหลักฐานที่คู่ความ
นำมาแสดง แต่หมายความว่านอกจากพยานหลักฐานที่คู่ความนำมาแสดงแล้ว ศาลสามารถที่จะ
ขอให้คู่ความนำพยานหลักฐานอื่นที่คู่ความไม่ได้อ้างมาแสดงต่อศาลเพิ่มเติม หรืออาจเรียก
พยานหลักฐานต่างๆ จากหน่วยงานอื่นของรัฐมาสืบเองได้

หมายเหตุ

หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐
เป็นครั้งแรก

มาตรา ๒๑๔ ในกรณีที่มีความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐสภา
คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่มีใช้ศาลตั้งแต่สององค์กรขึ้นไป ให้ประธาน
รัฐสภา นายกรัฐมนตรี หรือองค์กรนั้น เสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อ
พิจารณาวินิจฉัย

เจตนาารมณ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการชี้ขาดข้อขัดแย้งระหว่างอำนาจหน้าที่

กรณีการเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความขัดแย้งขององค์กรตามรัฐธรรมนูญตั้งแต่สององค์กรขึ้นไปได้กำหนดถึงองค์กรเหล่านั้นให้ชัดเจนว่าได้แก่รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญที่ไม่ใช่ศาล และกำหนดหลักเกณฑ์การรับวินิจฉัยว่าต้องเป็นเรื่องที่มีข้อขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตั้งแต่สององค์กรขึ้นไปส่วนความขัดแย้งภายในองค์กรเดียวกันศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับไว้วินิจฉัย

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่ปรับปรุงถ้อยคำให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๒๑๕ ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าเรื่องใดหรือประเด็นใดที่ได้มีการเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา เป็นเรื่องหรือประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญได้เคยพิจารณาวินิจฉัยแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องหรือประเด็นดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้

เจตนาารมณ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องไว้พิจารณา

เนื่องจากในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการพิจารณาว่าพระราชบัญญัติหรือกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ หรือเป็นข้อพิพาทในเรื่องอำนาจหน้าที่ระหว่างองค์กรตามรัฐธรรมนูญต่าง ๆ ซึ่งการนำคดีขึ้นมาสู่ศาลรัฐธรรมนูญสามารถกระทำได้ดังต่อไปนี้ คือ กรณีตามมาตรา ๒๑๑ ที่ศาลเป็นผู้เสนอ กรณีตามมาตรา ๒๑๒ ที่ประชาชนผู้ถูกระทบสิทธิเป็นผู้เสนอ และกรณีตามมาตรา ๒๑๔ ที่ประธานรัฐสภา นายกรัฐมนตรี หรือประธานองค์กรตามรัฐธรรมนูญเป็นผู้เสนอ ดังนั้นคดีที่มาสู่ศาลรัฐธรรมนูญจึงจะมีจำนวนมากและอาจก่อให้เกิดความล่าช้าในการพิจารณาวินิจฉัย เพื่อเป็นการลดปัญหาดังกล่าวจึงกำหนดหลักการนี้ขึ้นเพื่อให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญมีดุลพินิจที่จะไม่รับเรื่องหรือประเด็นที่เคยได้พิจารณาวินิจฉัยแล้วได้

หมายเหตุ

หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๒๑๖ องค์คณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในการนั่งพิจารณาและในการทำคำวินิจฉัย ต้องประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญไม่น้อยกว่าห้าคน คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ถือเสียงข้างมาก เว้นแต่จะมีบัญญัติเป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนจะต้องทำความเห็นในการวินิจฉัยในส่วนของตนพร้อมแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุมก่อนการลงมติ

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและความเห็นในการวินิจฉัยของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทุกคน ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญอย่างน้อยต้องประกอบด้วยความเป็นมาหรือคำกล่าวหา สรุปข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการพิจารณา เหตุผลในการวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริง และข้อกฎหมาย และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐ

วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่ปรับปรุงองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญให้สอดคล้องกับจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่ลดลง และกำหนดให้วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญเป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญซึ่งแตกต่างจากเดิมที่กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้กำหนดเอง

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๒๑๗ ศาลรัฐธรรมนูญมีหน่วยธุรการของศาลรัฐธรรมนูญที่เป็นอิสระ โดยมีเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่อประธานศาลรัฐธรรมนูญ การแต่งตั้งเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ต้องมาจากการเสนอขอของประธานศาลรัฐธรรมนูญและได้รับความเห็นชอบของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามที่กฎหมายบัญญัติ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

เจตนารมณ์ เพื่อประกันความเป็นอิสระของศาลในการพิจารณาคดี

ในการบริหารจัดการด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญต้องมีความเป็นอิสระจากฝ่ายบริหารและนิติบัญญัติ จึงต้องจัดให้มีหน่วยงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญเอง โดยมีเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งคำว่าที่เป็นอิสระนี้ หมายความว่าอิสระจากฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ แต่มิได้หมายความว่าอิสระจากการกำกับดูแลของศาลรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่กำหนดให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้เสนอแต่งตั้ง เพื่อให้มีความชัดเจนในการกำหนดหน้าที่ของผู้ที่จะเสนอให้แต่งตั้งซึ่งจะสอดคล้องกับกรณีของศาลยุติธรรมและศาลปกครอง

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

ส่วนที่ ๓

ศาลยุติธรรม

มาตรา ๒๑๘ ศาลยุติธรรมมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวง เว้นแต่คดีที่รัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลอื่น

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดอำนาจพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม

ศาลยุติธรรมเป็นสถาบันที่ใช้อำนาจตุลาการเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนจึงมีอำนาจหน้าที่ในการอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนที่มีข้อพิพาทหรือต้องใช้สิทธิทางศาลหรือนับตั้งตามกฎหมายทั้งปวง เว้นแต่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจศาลอื่น เช่น ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง หรือศาลทหาร

หมายเหตุ

หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๒๑๙ ศาลยุติธรรมมีสามชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้หรือตามกฎหมายอื่น

ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติให้เสนอต่อศาลฎีกาได้โดยตรง และคดีที่อุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ ตามที่กฎหมายบัญญัติ เว้นแต่เป็นกรณีที่ศาลฎีกาเห็นว่าข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกานั้นจะไม่ใช่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณา ศาลฎีกามีอำนาจไม่รับคดีไว้พิจารณาพิพากษาได้ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากำหนด

ให้ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา และให้ศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ทั้งนี้ วิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีให้เป็นไปตามระเบียบที่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากำหนด โดยต้องใช้ระบบไต่สวนและเป็นไปโดยรวดเร็ว

ให้มีแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา โดยองค์คณะผู้พิพากษาประกอบด้วยผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา หรือผู้พิพากษาอาวุโสซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาจำนวนเก้าคน ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาโดยวิธีลงคะแนนลับ และให้เลือกเป็นรายคดี

อำนาจหน้าที่ของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้และในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดชั้นศาลของศาลยุติธรรมและกำหนดอำนาจหน้าที่ของศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา เกี่ยวกับคดีการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งรวมทั้งคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

หมายเหตุ

กำหนดหลักการใหม่เรื่องอำนาจของศาลฎีกาในการพิจารณาพิพากษาคดี ทั้งนี้เพื่อให้ศาลฎีกาพิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีที่มีความสำคัญเท่านั้นซึ่งจะทำให้คดีไม่ค้างพิจารณาเป็นจำนวนมาก และกำหนดหลักการใหม่ให้ศาลฎีกาหรือศาลอุทธรณ์เป็นผู้มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งและเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งแทนหลักการเดิมที่ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

มาตรา ๒๒๐ การแต่งตั้งและการให้ผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมพ้นจากตำแหน่ง ต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมก่อน แล้วจึงนำความกราบบังคมทูล

การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน และการลงโทษผู้พิพากษาในศาลยุติธรรม ต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม ในกรณีนี้ให้คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นชั้นศาลละหนึ่งคณะ เพื่อเสนอความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวเพื่อประกอบการพิจารณา

การให้ความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ต้องคำนึงถึงความรู้ความสามารถและพฤติกรรมทางจริยธรรมของบุคคลดังกล่าวด้วย เป็นสำคัญ

เจตนารมณ์ เพื่อเป็นหลักประกันความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี
หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่เพิ่มหลักการวรรคสามขึ้นมาใหม่

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๘๙ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๒๒๑ คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

(๑) ประธานศาลฎีกาเป็นประธานกรรมการ

(๒) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละชั้นศาล ได้แก่ ศาลฎีกาหกคน ศาลอุทธรณ์สี่คน และศาลชั้นต้นสองคน ซึ่งเป็นข้าราชการตุลาการในแต่ละชั้นศาล และได้รับเลือกจากข้าราชการตุลาการในแต่ละชั้นศาล

(๓) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสองคน ซึ่งไม่เป็นข้าราชการตุลาการ และได้รับเลือกจากวุฒิสภา

คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม และวิธีการเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในกรณีที่ไม่มีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคหนึ่ง (๓) หรือมีแต่ไม่ครบ สองคน ถ้าคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมจำนวนไม่น้อยกว่าเจ็ดคนเห็นว่ามีเรื่องเร่งด่วนที่ต้อง

ให้ความเห็นชอบ ให้คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมจำนวนดังกล่าวเป็นองค์ประกอบและองค์ประชุมพิจารณาเรื่องเร่งด่วนนั้นได้

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดองค์ประกอบของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม

คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมเป็นองค์กรหลักในกระบวนการศาลยุติธรรมและเป็นองค์ประกันความเป็นอิสระของผู้พิพากษาในการพิจารณารรตคดีอันจะเป็นหลักประกันความเป็นธรรมแก่ประชาชนผู้มีคดีความในศาลยุติธรรมเป็นสำคัญ ให้ปราศจากการแทรกแซงจากฝ่ายอื่นๆ ดังนั้น ผู้ที่จะเป็นคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมจึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ความอาวุโสในการปฏิบัติหน้าที่มาเป็นเวลายาวนานและมีผลงานที่ประจักษ์ จึงกำหนดให้ผู้ทรงคุณวุฒิมาจากศาลฎีกา ๖ คน ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค ๔ คน และศาลชั้นต้น ๒ คน

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่เปลี่ยนแปลงสัดส่วนของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิโดยเพิ่มจำนวนศาลฎีกาเป็น ๖ คน และลดจำนวนศาลชั้นต้นเป็น ๒ คน และได้รับเลือกกันเองในแต่ละชั้นศาล

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๒๒๒ ศาลยุติธรรมมีหน่วยธุรการของศาลยุติธรรมที่เป็นอิสระ โดยมีเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่อประธานศาลฎีกา การแต่งตั้งเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม ต้องมาจากการเสนอขอของประธานศาลฎีกาและได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมตามที่กฎหมายบัญญัติ

สำนักงานศาลยุติธรรมมีอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

เจตนารมณ์ เพื่อประกันความเป็นอิสระของศาลในการพิจารณาคดี

ในการบริหารจัดการด้านธุรการของศาลยุติธรรมต้องมีความเป็นอิสระจากฝ่ายบริหารและนิติบัญญัติ จึงต้องจัดให้มีหน่วยงานธุรการของศาลยุติธรรมเอง โดยมีเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งคำว่าที่เป็นอิสระนี้ หมายความว่าอิสระจากฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ แต่มิได้หมายความว่าอิสระจากการกำกับดูแลของศาลยุติธรรมแต่อย่างใด

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่กำหนดให้ประธานศาลฎีกาซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้เสนอแต่งตั้ง เพื่อให้มีความชัดเจนในการกำหนดหน้าที่ของผู้ที่จะเสนอให้แต่งตั้งซึ่งจะสอดคล้องกับกรณีของศาลรัฐธรรมนูญและศาลปกครอง

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

ส่วนที่ ๔

ศาลปกครอง

มาตรา ๒๒๓ ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีพิพาทระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับเอกชน หรือระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกัน อันเนื่องมาจากการใช้อำนาจทางปกครองตามกฎหมาย หรือเนื่องมาจากการดำเนินกิจการทางปกครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ รวมทั้งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาเรื่องที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง

อำนาจศาลปกครองตามวรรคหนึ่งไม่รวมถึงการวินิจฉัยชี้ขาดขององค์กรตามรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นการใช้อำนาจโดยตรงตามรัฐธรรมนูญขององค์กรตามรัฐธรรมนูญนั้น

ให้มีศาลปกครองสูงสุดและศาลปกครองชั้นต้น และจะมีศาลปกครองชั้นอุทธรณ์ด้วย

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดเขตอำนาจของศาลปกครองในคดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองซึ่งรวมถึงคดีปกครองอันเกิดจากการใช้อำนาจขององค์กรตามรัฐธรรมนูญแต่ไม่รวมถึงคดีที่เป็นการใช้อำนาจวินิจฉัยชี้ขาดโดยตรงตามรัฐธรรมนูญ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่กำหนดลักษณะคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองให้ชัดเจนและเพิ่มเติมหน่วยงานอื่นของรัฐให้อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลปกครองเพื่อให้ครบถ้วน

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๒๒๔ การแต่งตั้งและการให้ตุลาการในศาลปกครองพ้นจากตำแหน่ง ต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองตามที่กฎหมายบัญญัติก่อน แล้วจึงนำความกราบบังคมทูล

ผู้ทรงคุณวุฒิสภานิติศาสตร์และผู้ทรงคุณวุฒิในการบริหารราชการแผ่นดินอาจได้รับแต่งตั้งให้เป็นตุลาการในศาลปกครองสูงสุดได้ การแต่งตั้งให้บุคคลดังกล่าวเป็นตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ให้แต่งตั้งไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนตุลาการในศาลปกครองสูงสุดทั้งหมด และต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองตามที่กฎหมายบัญญัติและได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภาก่อน แล้วจึงนำความกราบบังคมทูล

การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน และการลงโทษตุลาการในศาลปกครอง ต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองตามที่กฎหมายบัญญัติ

ตุลาการศาลปกครองในชั้นศาลใดจะมีจำนวนเท่าใด ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการตุลาการศาลปกครองกำหนด

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครอง

เนื่องจากคดีปกครองมีความหลากหลายของคดีอย่างมาก จึงจำเป็นต้องใช้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถจากหลายด้าน ดังนั้นวรรคสองจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถดังกล่าวให้กว้างขวางขึ้นและครอบคลุมผู้ทรงคุณวุฒิอื่นนอกจากสาขานิติศาสตร์ได้เข้ามาทำหน้าที่ด้วย

แต่รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ กำหนดให้การแต่งตั้งตุลาการศาลปกครองต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองตามที่กฎหมายบัญญัติ และเมื่อกฎหมายที่บัญญัติไว้ซึ่งก็คือพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.๒๕๕๒ กำหนดไว้ว่าจำนวนตุลาการให้เป็นไปตามที่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และ สมาชิกวุฒิสภา เห็นชอบ ในขณะศาลอื่นๆ ไม่มี ดังนั้นเมื่อจำนวนถูกบังคับไว้ดังกล่าวแล้วการจะเพิ่มจำนวนจึงเป็นไปได้ยาก เพราะ

- ศาลปกครองมีอำนาจพิพากษาคดีในหลายประเภท ซึ่งไปกระทบกับการใช้อำนาจของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และ สมาชิกวุฒิสภาเอง ดังนั้นความเป็นอิสระจึงมิได้มีอยู่อย่างแท้จริง วรรคท้ายจึงกำหนดให้จำนวนตุลาการในศาลปกครองเป็นไปตามที่คณะกรรมการตุลาการศาลปกครองกำหนด

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่เพิ่มความในวรรคสุดท้ายเพื่อให้ศาลปกครองมีอิสระในการกำหนดจำนวนตุลาการศาลปกครองอย่างแท้จริง

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๒๒๕ การแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองให้ดำรงตำแหน่งประธานศาลปกครองสูงสุดนั้น เมื่อได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองและวุฒิสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักการในการแต่งตั้งประธานศาลปกครองสูงสุด

หมายเหตุ

หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๒๒๖ คณะกรรมการตุลาการศาลปกครองประกอบด้วยบุคคล ดังต่อไปนี้

(๑) ประธานศาลปกครองสูงสุดเป็นประธานกรรมการ

(๒) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนเก้าคนซึ่งเป็นตุลาการในศาลปกครองและได้รับเลือกจากตุลาการในศาลปกครองด้วยตนเอง

(๓) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับเลือกจากวุฒิสภาสองคน และจากคณะรัฐมนตรีอีกหนึ่งคน

คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม และวิธีการเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในกรณีที่ไม่มีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคหนึ่ง (๓) หรือมีแต่ไม่ครบสามคน ถ้าคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองจำนวนไม่น้อยกว่าหกคนเห็นว่าเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ต้องให้ความเห็นชอบ ให้คณะกรรมการตุลาการศาลปกครองจำนวนดังกล่าวเป็นองค์ประกอบและองค์ประชุมพิจารณาเรื่องเร่งด่วนนั้นได้

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดองค์ประกอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง

คณะกรรมการตุลาการศาลปกครองเป็นองค์กรหลักในทางบริหารของศาลปกครองและเป็นองค์ประกันความเป็นอิสระของตุลาการในการพิจารณารรถคดีอันจะเป็นหลักประกันความเป็นธรรมแก่ประชาชนผู้มีความศรัทธาในศาลปกครองเป็นสำคัญ ด้วยเหตุดังกล่าวจึงจำเป็นต้องมีคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองขึ้น เพื่อให้ปราศจากการแทรกแซงจากฝ่ายอื่นๆ ดังนั้น ผู้ที่จะเป็นคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองจึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ความอาวุโสในการปฏิบัติหน้าที่มาเป็นเวลายาวนานและมีการปฏิบัติงานเป็นที่ประจักษ์ด้วย

หมายเหตุ

หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๒๒๗ ศาลปกครองมีหน่วยธุรการของศาลปกครองที่เป็นอิสระ โดยมีเลขาธิการสำนักงานศาลปกครองเป็นผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่อประธานศาลปกครองสูงสุด การแต่งตั้งเลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง ต้องมาจากการเสนอขอของประธานศาลปกครองสูงสุดและได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองตามที่กฎหมายบัญญัติ

สำนักงานศาลปกครองมีอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

เจตนารมณ์ เพื่อประกันความเป็นอิสระของศาลในการพิจารณาพิพากษาคดีคดี

ในการบริหารจัดการด้านธุรการของศาลปกครองต้องมีความเป็นอิสระจากฝ่ายบริหารและนิติบัญญัติ จึงต้องจัดให้มีหน่วยงานธุรการของศาลปกครองเอง โดยมีเลขาธิการสำนักงานศาลปกครองเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งคำว่าที่เป็นอิสระนี้ หมายความว่าอิสระจากฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ แต่มิได้หมายความว่าอิสระจากการกำกับดูแลของศาลปกครองแต่อย่างใด

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่กำหนดให้ประธานศาลปกครองสูงสุดซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาเลขาธิการสำนักงานศาลปกครองเป็นผู้เสนอแต่งตั้ง เพื่อให้มีความชัดเจนในการกำหนดหน้าที่ของผู้ที่จะเสนอให้แต่งตั้งซึ่งจะสอดคล้องกับกรณีของศาลรัฐธรรมนูญและศาลยุติธรรม
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

ส่วนที่ ๕
ศาลทหาร

มาตรา ๒๒๘ ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาซึ่งผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารและคดีอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ
การแต่งตั้งและการให้ตุลาการศาลทหารพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลทหาร

หมายเหตุ

- ๑) ปรับปรุงถ้อยคำให้ชัดเจนยิ่งขึ้นจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เพื่อให้อำนาจของศาลทหารมีความชัดเจนและสอดคล้องกับภาระหน้าที่ยิ่งขึ้น
- ๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗ เป็นครั้งแรก

หมวด ๑๑

องค์การตามรัฐธรรมนูญ

ส่วนที่ ๑

องค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญ

๑. คณะกรรมการการเลือกตั้ง

มาตรา ๒๒๙ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ประกอบด้วยประธานกรรมการคนหนึ่ง และกรรมการอื่นอีกสี่คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ซึ่งมีความเป็นกลางทางการเมืองและมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ ให้ประธานวุฒิสภาลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการตามวาระหนึ่ง

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้มีองค์กรที่มีความเป็นอิสระและมีความเป็นกลางทางการเมืองให้ทำหน้าที่ควบคุม จัดการและตรวจสอบการเลือกตั้งทุกระดับและการออกเสียงประชามติให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

หมายเหตุ

- ๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๔๐
- ๒) หลักการดังกล่าวมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๒๓๐ กรรมการการเลือกตั้งต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

- (๑) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์
- (๒) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
- (๓) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๕ (๑) (๔) (๕) และ (๖)
- (๔) ไม่เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือกรรมการสิทธิ

มนุษยชนแห่งชาติ

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๐๗ มาใช้บังคับกับกรรมการการเลือกตั้งด้วยโดยอนุโลม

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดคุณสมบัติของบุคคลที่จะเป็นกรรมการการเลือกตั้ง

หมายเหตุ

๑) มีการแก้ไขให้แตกต่างจากรัฐธรรมนูญพุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยบัญญัติให้มีคุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามเช่นเดียวกับตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

๒) หลักการดังกล่าวมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๒๓๑ การสรรหาและการเลือกประธานกรรมการและกรรมการการเลือกตั้ง ให้ดำเนินการดังนี้

(๑) ให้มีคณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้งจำนวนเจ็ดคน ซึ่งประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด ประธานสภาผู้แทนราษฎร และผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร บุคคลซึ่งที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา คัดเลือกจำนวนหนึ่งคน และบุคคลซึ่งที่ประชุมใหญ่ตุลาการศาลปกครองสูงสุดคัดเลือกจำนวนหนึ่งคน เป็นกรรมการทำหน้าที่สรรหาผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๒๓๐ ซึ่งสมควรเป็นกรรมการการเลือกตั้ง จำนวนสามคน เสนอต่อประธานวุฒิสภา โดยต้องเสนอพร้อมความยินยอมของผู้ได้รับการเสนอชื่อนั้น มติในการสรรหาดังกล่าวต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ในกรณีที่ไม่มีกรรมการในตำแหน่งใด หรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ถ้ากรรมการที่เหลืออยู่นั้นมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง ให้คณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้งประกอบด้วยกรรมการที่เหลืออยู่ ทั้งนี้ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๑๑๓ วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

บุคคลซึ่งที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาและที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดเลือกตามวรรคหนึ่ง ต้องมิใช่ผู้พิพากษาหรือตุลาการ และต้องไม่เป็นกรรมการสรรหาผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรตามรัฐธรรมนูญอื่นในขณะเดียวกัน

(๒) ให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาพิจารณาสรรหาผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๒๓๐ ซึ่งสมควรเป็นกรรมการการเลือกตั้งจำนวนสองคน เสนอต่อประธานวุฒิสภา โดยต้องเสนอพร้อมความยินยอมของผู้นั้น

(๓) การสรรหาตาม (๑) และ (๒) ให้กระทำภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มิเหตุที่ทำให้ต้องมีการเลือกบุคคลให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว ในกรณีที่มีเหตุที่ทำให้ไม่อาจดำเนินการสรรหา

ได้ภายในเวลาที่กำหนดหรือไม่อาจสรรหาได้ครบจำนวนภายในเวลาที่กำหนดตาม (๑) ให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาพิจารณาสรรหาแทนจนครบจำนวนภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ครบกำหนดตาม (๑)

(๔) ให้ประธานวุฒิสภาเรียกประชุมวุฒิสภาเพื่อมีมติให้ความเห็นชอบผู้ได้รับการสรรหาตาม (๑) (๒) หรือ (๓) ซึ่งต้องกระทำโดยวิธีลงคะแนนลับ

(๕) ในกรณีที่วุฒิสภามีมติให้ความเห็นชอบให้ดำเนินการตาม (๖) แต่ถ้าวุฒิสภาไม่เห็นชอบในรายชื่อใด ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ให้ส่งรายชื่อนั้นกลับไปยังคณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้งหรือที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา แล้วแต่กรณี เพื่อให้ดำเนินการสรรหาใหม่ หากคณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้งหรือที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ไม่เห็นด้วยกับวุฒิสภา และมีมติยืนยันตามมติเดิมด้วยคะแนนเอกฉันท์หรือด้วยคะแนนไม่น้อยกว่าสองในสามของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาแล้วแต่ กรณีให้ดำเนินการต่อไปตาม (๖) แต่ถ้ามติที่ยืนยันตามมติเดิมไม่เป็นเอกฉันท์หรือไม่ได้คะแนนตามที่กำหนด ให้เริ่มกระบวนการสรรหาใหม่ ซึ่งต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มิเหตุให้ต้องดำเนินการดังกล่าว

(๖) ให้ผู้ได้รับความเห็นชอบตาม (๔) หรือ (๕) ประชุมและเลือกกันเองให้คนหนึ่งเป็นประธานกรรมการการเลือกตั้ง และแจ้งผลให้ประธานวุฒิสภาทราบ และให้ประธานวุฒิสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการสรรหากรรมการการเลือกตั้ง รวมทั้งวิธีการเลือกประธานกรรมการการเลือกตั้ง

ส่วนกรรมการสรรหาซึ่งมีที่มาจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาและที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ต้องมิใช่ผู้พิพากษาหรือตุลาการ และต้องไม่เป็นกรรมการสรรหาผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรตามรัฐธรรมนูญอื่นในขณะเดียวกัน เพราะองค์ประกอบอื่นประกอบด้วยบุคคลที่ประกอบอาชีพผู้พิพากษาและตุลาการอยู่แล้วจึงต้องการให้ได้บุคคลอื่นซึ่งมิได้ประกอบอาชีพดังกล่าวเข้าร่วมเป็นกรรมการสรรหา เพื่อที่จะได้มีการเลือกบุคคลนอกวงการผู้พิพากษาและตุลาการด้วย

หมายเหตุ

๑) แก้ไขหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญพุทธศักราช ๒๕๔๐ โดยมีการลดจำนวนคณะกรรมการสรรหาจากสิบคนเหลือเจ็ดคน และปรับเปลี่ยนวิธีการเสนอรายชื่อบุคคล จากเดิมที่เป็นการสรรหาบุคคลให้ได้จำนวนสองเท่าของจำนวนที่ต้องการ เพื่อให้วุฒิสภาพิจารณาคัดเลือกเป็นการสรรหาเพื่อให้ได้ตามจำนวนองค์ประกอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งแล้วจึงเสนอให้วุฒิสภาให้ความเห็นชอบ

๒) หลักการดังกล่าวมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๒๓๒ กรรมการการเลือกตั้งมีวาระการดำรงตำแหน่งเจ็ดปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

กรรมการการเลือกตั้งซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการการเลือกตั้งซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่จะเข้ารับหน้าที่

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๐๙ (๑) (๒) (๓) (๕) (๖) (๗) และการขาดคุณสมบัติและมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๓๐ มาใช้บังคับกับการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการการเลือกตั้งด้วยโดยอนุโลม

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ทั้งนี้วาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการการเลือกตั้งนั้นควรมากกว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาเพื่อความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ตรวจสอบการเลือกตั้งได้ครอบคลุมช่วงระยะเวลาที่บุคคลดังกล่าวดำรงตำแหน่งและมีระยะเวลาการปฏิบัติหน้าที่นานพอที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนเรื่องวาระที่ให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียวนั้น เนื่องจากต้องการให้คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่จำเป็นต้องกระทำการใดเพื่อเป็นการสร้างความนิยมกับบุคคลหรือองค์กรใดเพื่อให้ได้มาซึ่งการดำรงตำแหน่งอีก เพราะหากเป็นเช่นนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งจะไม่มีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่และจะดำเนินการไปในทางที่ทำให้บุคคลที่มีส่วนในการสรรหาพอใจในผลงานของตนจนอาจได้รับการสรรหาเข้ามาอีก

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่มีการแก้ไขเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการการเลือกตั้งตามวาระให้มีลักษณะเช่นเดียวกับตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

๒) หลักการดังกล่าวมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๒๓๓ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาว่ากรรมการการเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้าม หรือกระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๓๐ และให้ประธานรัฐสภา ส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้อง เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยไปยังประธานรัฐสภาและประธานกรรมการการเลือกตั้ง

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๙๒ มาใช้บังคับกับการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการการเลือกตั้งด้วยโดยอนุโลม

เจตนารมณ์ เพื่อให้มีกลไกในการตรวจสอบคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้ามของกรรมการการเลือกตั้ง

หมายเหตุ

หลักการดังกล่าวมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๒๓๔ ในกรณีที่กรรมการการเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งตามวาระพร้อมกันทั้งคณะให้ดำเนินการตามมาตรา ๒๓๑ ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

ในกรณีที่กรรมการการเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุอื่นนอกจากถึงคราวออกตามวาระ ให้ดำเนินการสรรหาตามมาตรา ๒๓๑ ให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่มิเหตุดังกล่าว และให้ผู้ได้รับความเห็นชอบอยู่ในตำแหน่งเพื่อกำวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การสรรหากรรมการการเลือกตั้ง แทนตำแหน่งที่ว่างลงในกรณีที่พ้นจากตำแหน่งตามวาระ หรือด้วยเหตุอื่น

หมายเหตุ

หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่มีการแก้ไขในเรื่องระยะเวลาการสรรหาในกรณีพ้นจากตำแหน่งหรือด้วยเหตุอื่น จากเดิมสี่สิบห้าวันเป็นเก้าสิบวัน

มาตรา ๒๓๕ คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งหรือการสรรหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น แล้วแต่กรณี รวมทั้งการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปโดยสุจริต

และเที่ยงธรรม

ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น และเป็นนายทะเบียนพรรคการเมือง

ให้มีสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง รวมทั้งกำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระ

หมายเหตุ

๑) หลักคงการเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่มีการเพิ่มให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระ

๒) หลักการดังกล่าวมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นครั้งแรก

มาตรา ๒๓๖ คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) ออกประกาศหรือวางระเบียบกำหนดการทั้งหลายอันจำเป็นแก่การปฏิบัติ ตามกฎหมายตามมาตรา ๒๓๕ วรรคสอง รวมทั้งวางระเบียบเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งและการดำเนินการใด ๆ ของพรรคการเมือง ผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินการของรัฐในการสนับสนุนให้การเลือกตั้งมีความเสมอภาค และมีโอกาสทัดเทียมกันในการหาเสียงเลือกตั้ง

(๒) วางระเบียบเกี่ยวกับข้อห้ามในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีและรัฐมนตรีขณะอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๑๘๑ โดยคำนึงถึงการรักษาประโยชน์ของรัฐ และคำนึงถึงความสุจริต เที่ยงธรรม ความเสมอภาค และโอกาสทัดเทียมกันในการเลือกตั้ง

(๓) กำหนดมาตรการและการควบคุมการบริจาคเงินให้แก่พรรคการเมือง การสนับสนุนทางการเงินโดยรัฐ การใช้จ่ายเงินของพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง